

sia, quantum nomen vestrum extendi potest, vitam vestram necessariam esse intelligimus, etc.

(⁹⁰) *Kalendas Junii*. Vel Nono Kalendas ejusdem mensis, ut est auctor Florentius Yigorn. scriptor coævus ad an. 1089. « Dorobernensis archiepiscopus Lanfrancus Nono Kal. Junii, feria quinta obiit eodem anno: et tertio Idus Augusti, Sabbato circum horam diei tertiam, terræ motus permaximus existit per Angliam. » Et de terræ motu quidem Florentio astipulatur Henricus Huntindonensis Histor. lib. vi: « Lanfrancus archiepiscopus, ait, doctor luculentus clericorum, et pater dulcissimus monachorum, a rebus transitoris anno sequente (1089) transit: quo in anno terræ motus fuit terribilis. » Hovedenus ab his haud dissentit part. priore Annual. in Willelmo Juniore: penes quem eadem verba pro suo more (quod semel jam adnotavimus) atque in Florentio legere est. Robertus de Monte terræ motus causam ostendit in Chronico ms. ad id anni: « Hoc anno terræ motus factus terribilis, protendens mala forsitan quæ propter hominum iniquorum peccata jam nostris temporibus vidimus impleta. » Sed maxime e vivis sublato B. Lanfranco, ubi habenas omnigenis sceleribus laxasset Guillelmus Rufus rex, tum quidquid nequissimum est, per Angliam universam grassari cœpit. De his inferius ad epistolam 2, lit. p.

Liquet S. Lanfrancum tum ex præfatis, tum etiam ex gestis ipsius, atque aliis scriptoribus, infulas Cantuarienses annis 19 detulisse; anno ab Incarnatione Domini 1089, regni vero Guillelmi II Rufi secundo extremum clausisse diem; hinc fit ut illum

A ipsum ad summam senectutem pervenisse mihi facile suadeam, iis potissimum rationibus inductus, nimirum: cum Becci monachum induisset, profecta erat ætate, hoc est quadraginta quinque plus minus annorum, quemadmodum ipse liquido innuere videtur præcibus illis quas nocte (a latronibus arbori ejus manibus alligatis) ad Deum effudit in hæc verba: « Domine Deus, tantum tempus in discendo expendi, et corpus et animam in studiis litterarum attrivi, » etc. Etenim Papiæ jampridem, antequam peragrasset ex parte Galliam, velut scientiis omnibus, legum præsertim peritia, polleret, a doctissimis undecunque viris consulebatur (quod superius fuit ostensum). Deinde pluribus annis Abrince in Nortmannia docuisse vero simile est. Denique id gravitatis atque ætatis fuisse, quod virum docet, quem a consiliis elegerat Guillelmus tunc Nortmanniæ dux, par est credere. Addas ergo 45 annis 47, qui ab anno 1042 quo religionis collobium assumpsit ad obitus annum 1089 effluxere, reperies haud dubie 92. Verum de his plus satis. Epitaphium magni Lanfranci a Philippo Bonæ Spei abbate (ut colophonem hujus annotationibus addam) haud quaquam extra rem subnectendum puto.

Epitaphium magistri Lanfranci.

Vixisti, venerande Pater, sapienter et æque;
Vixisti vivens, mors quoque vita tibi.
Inter divitias pauper, Lanfrance, fuisti;
Divitiis manans, pauperum amator eras
Per te florentes artes valuerunt Latinæ;
Gratia de vobis ecce triumphat ovans.

DE BEATI LANFRANCI SANCTITATE QUORUNDAM AUCTORUM TESTIMONIA.

Quantum in Vita B. Lanfranci, et notis ad illam, ejus sanctitas satis superque innotuerit, quo tamen nonnullis forte dubitatoris scrupulos omnes maturis expedirem, mihi visum est non ab re futurum, si, quæ a coetaneis, supparibus, recentioribusve scriptoribus, nec non et Martyrologiis auctoritates suppeditarentur, hic per modum sigilli apponerem.

ALEXANDER PAPA II, in privilegio abbacie S. Stephani Cadomensis concessa supra col. 71.

Unde quia, charissime fili Lanfrance abbas, in tantam te excrevisse religionem cognoscimus, ut non solum de propria salute studiosus existeres, verumetiam communem vitam et gentibus monasterium construeres. ac formam religionis provideres, etc.

GUILLELMUS PICTAVENSIS, *De gestis Guillelmi ducis* pag. 198.

illi (Lanfranco) consulta animæ suæ, illi speculam quamdam, unde ordinibus ecclesiasticis per omnem Nortmanniam consuleret, commisit (Guillelmus). Potuit nempe viri talis vigilans cura, cum maximam auctoritatem sapientiæ pariter ac sanctitatis prerogativa comparavit, securitatem non parvam sollicitudini promittere.

OSBERNUS, *libro 1 Vitæ S. Anselmi, post initium*. Nortmanniam adit (Anselmus), ibi quemdam Lanfrancum virum videlicet valde bonum, præstanti

C religione ac sapientia vere nobilem videre, alloqui et cohabitare volens. Excellentissima quidem fama illius circumquaque percrebuerat, et nobilissimos quosque clericorum ad eum de cunctis mundi partibus agebat, etc.

OSBERNUS *Beccensis monachus, scribens B. Anselmo ut suam inaugurationem acceleret, lib. III, epist. 5 ejusdem Anselmi.*

Recuperemus in te, quod in mortuo sanctissimo Patre Lanfranco nos cum toto mundo perdidimus; quem mortuum semper dolebimus, quoadusque illum in te viderimus.

GUILLELMUS *Malmesburiensis, lib. III De gest. regum Anglo. in Guillelmo primo, sub medium.*

Monasteria, unum in Angliâ, alterum in Nortmannia construxit. Primum Cadomi, ubi et Lanfrancum abbatem, post etiam Cantuariæ archiepiscopum instituit, virum antiquis scientiis, et religione comparandum, de quo serio dici potest: *Tertius e casto cecidit Cato*: adeo cælestis sapor pectus ejus, et palatum infecerat, etc.

ORDERICUS VITALIS, *Historiæ ecclesiasticæ lib. IV.*

Anno Dominicæ Incarnationis 1070, Lanfrancus Cadomensium primus abbas divinitus Angliæ institutor datus est, et honestissima electione, ac fidelissima consecratione Cantuariensis Ecclesiæ archiepiscopus 14 Kal. Septembris inthronizatus est, etc. Præsentes et absentes totius Albionis incolæ tri-

pujiarent, atque multum læti Deo gratias agerent, A si quantum boni cœlitus sibi tunc impartiretur, agnoscerent.

PETRES DE NATALIBUS, in catalogo sanctorum. lib. vi, cap. 47.

Lanfrancus, relicto sæculo et sæcularibus studiis, in prædicto monasterio habitum monachalem assumpsit, et humilem ac despectam vitam ducere cœpit: et cum esset omnium doctor, sapientiam suam humiliter occultabat, etc. Quievit in Christo quinto Nonas Julii.

JOANNES TRITHEMIUS abbas, De viris illustribus ordinis S. Benedicti, lib. iii, cap. 325.

Lanfrancus, ex abbate Cadomensis monasterii archiepiscopus Cantuariensis, vir doctissimus et valde religiosus; non sine magnæ sanctitatis opinione habitus est, sicut in ejus gestis scriptis invenitur. Claruit anno Domini 1060.

CÆSAR BARONIUS cardinalis, Annal. ecclesiast. tom. II, ad an. 1070.

Hæc de ordinatione Lanfranci celebris hujus sæ-

culi in Ecclesia catholica luminis supra tantum candela-
brum erecti, ut qui scientia egregie polleteret, et sanctitate vitæ.

ARNOLDUS WION, Ligni vitæ lib. iii in Martyrologio.

Quinto Nonas Julii, Cantuarie in Anglia, sancti Lanfranci archiepiscopi, summæ doctrinæ et miraculorum gloria clarissimi.

APPENDIX AD MARTYROLOGIUM ROMANUM, sive catalogus generalis sanctorum, Urbano VIII dicatus, auctore Philippo Ferrario.

Quinto Nonas Julii, Cantuarie in Anglia, sancti Lanfranci episcopi. Et infra in notis. Ex Martyrologio monast. Marhol. et Felice. Is ex abbate Cadomensis in Normandia ob vitæ sanctitatem, et doctrinam factus est episcopus xxxiii Cantuariensis. Migravit e vita an. 1089.

MARTYROLOGIUM SANCTORUM ORD. D. BENEDICTI, ab Hugone Menardo digestum.

Quinto Nonas Julii, Cantuarie in Anglia, beati Lanfranci episcopi, summæ doctrinæ et sanctitatis viri.

DIES OBITALIS LANFRANCI.

(Anglia sacra, pars I, pag. 55)

V Kal. Junii obiit felicis memoriæ Lanfrancus archiepiscopus, catholicæ fidei fidelissimus observator et firmissimus corroborator. Qui, cooperante gratia Dei, istam ecclesiam a fundamentis fundavit et consummavit, et multis ac honestis ornamentis, aliis ex auro mundissimo factis, aliis auro gemmisque paratis, aliis etsi sine auro ac gemmis, magnifico tamen laudandis, ornavit; multis ac religiosis monachorum personis ditavit, multa multumque reverenda religione decoravit. Hic etiam claustra, cellaria, refectoria, dormitoria cæterasque omnes officinas necessarias, et omnia ædificia infra ambitum curiæ consistentia cum ipso ambitu mirabiliter miranda edificavit. Pretioso insuper ornamento librorum istam Ecclesiam apprime honestavit. [ex] quibus (49) quamplurimos per semetipsum emendavit. Archie-

episcopum quoque Eboracensem ceterosque hujus regni episcopos a subjectione hujus Ecclesiæ resistentes ad veram et debitam subjectionem revocavit. C Per hoc [l. hunc.] etiam et ipso faciente omnes illas terras, quæ in anniversaria die regis Willelmi commemorantur, longo tempore amissas Ecclesia ista recuperavit. Extra civitatem larga habitacula fecit, quæ pauperibus et infirmis replevit; quibus de propriis rebus victum et vestitum largiri præcepit. Similiter foris civitatem ecclesiam B. Gregorii composuit, in qua clericos posuit, a quibus morientes et unde sepulturam sibi possent præparare non habentes, et absque pretio susciperentur, suscepti illuc differrentur, delati honeste sepelirentur. In maneriis ad archiepiscopum pertinentibus multas et honestas ecclesias edificavit; multas et honestissimas domos

(49) Grave crimen Lanfranco nuper intentavit vir doctus Edwardus Brown in præfatione sua ad nuperam Fasciculi Rerum Expetend. editionem, p. 53, quasi vero S. Scripturæ et SS. Patrum scripta ab illo vitata fuerint; argumento criminis desumpto a nota brevi RR. Matthæi Parkeri ad marginem textus Rossensis. [Lanfrancus... quia scripturæ scriptorum vitio erant nimium corruptæ, omnes tam V. quam N. Testamenti libros, nec non etiam scripta SS. Patrum secundum orthodoxam fidem studuit corrigere. Hinc a Lanfranco vitata, adulterata, abrasa, priscorum scriptorum monumenta prefator suspicatur, et in illum gravissimam censuram strinxit, ea RR. Parkerum ex probo aliquo et authentico testimonio procul dubio hausisse contestatus. Id quidem libenter concederem: neque enim eruditissimus iste Primas atiquid unquam temere vel otiose adnotavit; nec tamen ejusmodi crimen Lanfranco impingere in animo habuit. Non aliud ille adnotavit quam quod in vulgatis-
tissimis historicorum nostræ gentis monumentis ho-

die omnibus legendum prostat. Sic enim Matthæus Paris (ad annum 1089, Hist., p. 15): Lanfrancus lectioni assidue vacavit. Libros Veteris ac Novi testamenti scriptorum vitio corruptos corrigere studuit; cujus emendationis luce tam Anglorum Ecclesia quam Gallorum se gaudet illustrari. His adde quæ habent Matthæus Westmonasteriensis et optimæ notæ Chonicon ms. in Bibliotheca Lambethana (ad an. 1089): Lanfrancus archiepiscopus libros, quos rudis simplicitas Anglicana corruperat ab antiquo, diligenter sane correxit; quorum corroboracione, (correctione legit codex ms. Florilegi) se gaudet Ecclesia communiri. Laudabile sane studium, et si quis cæcæ Latinæ linguæ in clero Anglicano ante Nortmannico ignorantiam perspexerit, cum primis necessarium. Quod tamen libros solummodo ecclesiasticos, sc. Missalia, Lectionaria et ejusmodi alia spectasse arbitror. Atque his dictis viro amico et erudito minime detractum velim, cui ob præclarum operis utilissimi edictionem respublica litterata multum debet.